

La Vie Est Belle

Diggy Dex

Zie het als een stroom, ik heb er even geen ander woord voor. Een stroom die aan u voorbij zal trekken. Een wilde stroom die muziek, maar ook verhalen meevoert in een wereld waarin alles lijkt zoals het was.

De wind jaagt als voorheen de herfstbladeren op, de regen huilt dikke tranen boven het verdonkerde landschap, boven de kale bomen, boven de naakt geblazen natuur. Ik sta aan de rand van de winter en durf nauwelijks over mijn schouder te kijken. Ik huiver bij de gedachte aan wat was en wat is, en dat is vervreemdend. Ik vier Sinterklaas, maar ze is er niet. Ik schrijf gedichten. Maar ze is er niet. Ik bereid me voor op Kerstmis. Maar ze is er niet. Waarom zou ik nog? Dat is de vraag die voortdurend in me brandt. Natuurlijk, voor mijn kinderen en voor mijn kleinkinderen. Dat besef ik ook wel. Maar haar afwezigheid verlamt me soms zo dat het lijkt alsof een reusachtige hand me tegenhoudt. Die geeft me een gevoel dat ik niet verder kan. Af en toe, niet altijd. Het is echt niet zo dat ik vierentwintig uur per dag met tranen in mijn ogen sta. De werkelijkheid is anders, anders dan ik me ooit heb kunnen voorstellen, als ik me er al ooit een voorstelling van heb gemaakt, anders dan dat ik dacht dat het zou zijn. Ik heb er geen grip op. De dood van mijn vrouw Greetje, die me heeft overvallen,

laat niet alleen een leegte achter, de grote leegte, zoals ik dat noem, maar ook een gevoel waarop ik geen vat krijg. Het is glibberig, het glipt me uit handen. Ik weet dat wat me is overkomen onomkeerbaar is en dat ze nooit meer terug zal komen, ook al zeggen sommigen van mijn vrienden dat ik me juist moet openstellen voor een wonder. Dat wil ik wel, maar daar lijkt ik niet toe in staat. Ik kan moeilijk geloven in luikjes die opengaan, in een leven hierna. Dood is dood, weg is weg. Mijn vader zei het al. Tot grote ergernis van mijn moeder, trouwens.

Mijn dagen vliegen voorbij. Ik probeer het huis schoon te houden zoals Greetje dat deed. Ik doe de was, ik kook, ik werk in de tuin. Het moet doorgaan, houd ik mezelf voor. En dus heb ik mezelf leren wassen, strijken en koken. Het is mijn eer te na om maaltijden af te halen bij een Chinees restaurant, snackbar of pizzeria. Ik blader kookboeken door, probeer zo veel mogelijk variatie in mijn maaltijden te brengen, ik doe van alles om mezelf aan de gang te houden. Als ik de balken in ons huis stof, de plinten schoonveeg of met de stofzuiger door het huis jakker, geeft dat me het gevoel dat ik heel dicht bij Greetje ben. En ik snap nu beter waarom ze de dingen deed zoals ze ze deed. Ik leer haar huishoudelijke logica kennen, een aanpak die ingenieus in elkaar stak.

Ik weet nu waarom ze erop stond om op zaterdag de bon-te was te doen. Dan had ik namelijk net gehockeyd en kon ze de deur en door bezwete spullen meteen in de wastrommel stoppen. Ik begrijp nu waarom ze iedere week de lakens verschoonde, dat slaapt veel lekkerder, ik snap waarom ze om de zoveel tijd het pluizenfilter van de wasmachine schoonmaakte, dat van de droger. Ook begrijp ik nu beter waarom ze voor de boodschappen een vaste volgorde aanhield. Eerst naar de slager, dan naar de supermarkt en pas daarna naar de bakker. Je moet ervoor zorgen dat het brood

niet helemaal onder in de boodschappentas terecht komt. Ik lachte haar altijd uit als ze in de folders de aanbiedingen doornam. 'Wat een moeite', zei ik dan steevast tegen haar. Nu doe ik het zelf. En net zoals zij soms deed, schrik ik ervan dat het geld lijkt weg te vliegen. En er is meer dat me overvalt als ik in huis sporen van haar aanwezigheid aantref. Ze is om me heen of, liever gezegd, ze zit in mij, ze stuurt nog en stuurt bij.

Het mooiste voorbeeld is misschien wel de manier waarop ik de overhemden strijk. Ze had het me, jaren geleden, een keer uitgelegd hoe het moet. Eerst de kraag, dan de mouwen, vervolgens de panden. Ze vertelde me hoe ik ze daarna op moest vouwen. Toen ze al bijna niet meer kon, vlak voor haar dood, legde ze op mijn dringend verzoek uit hoe de wasdroger werkte. Ik zie haar vinger nog wijzen naar de knop. Kastdroog extra. De startknop.

Overdag heb ik vaak de radio aan. Meestal op NPO Radio 1, maar ook wel op 3FM of Sublime. Af en toe NPO Radio 5. Radio is troost, zoals ook muziek die kan geven. Maar er zijn momenten waarop juist dan de draadjes in mijn hoofd lostaken, dat besef van tijd en plaats vervaagt en ik word overvallen door een intens gevoel van apathie, van onmacht en verdriet. Verdriet waar ik geen naam voor heb, juist omdat het zo diep zit, soms muurvast verankerd.

Is dit een verdrietig boek? Hier en daar wel. Een vrolijk boek? Ook. De aanleiding, de dood van mijn vrouw op 4 mei 2018, mijn lief, is verdrietig, maar dit boek moet ook een programma worden – programma als in radioprogramma – voor haar, maar ook voor u, dat stromen wil, u mee wil voeren in mijn gedachten die alle kanten opgaan, maar die u ondertussen langs de mooiste nieuwe Nederlands-talige muziek van nu zullen leiden. Zie het als een muzikale bedevaart. Een pelgrimage. Zoiets.

Mijn beginpunt heet, niet toevallig, *La Vie Est Belle* en staat op het album *Karavaan* (2018) van de Amersfoortse Nederlandstalige rapper Diggy Dex. Pseudoniem voor Koen Jansen (1980). Een wonder van een artiest. Hij is in staat zijn heel persoonlijke teksten in te bedden in melodieën die tegenwoordig vaak worden geschreven door meestergitarist en componist René Van Mierlo. Koen had me al eerder betoverd met zijn raps op het album *Golven* (2016 – zie *De Standaards van Spits II*). Op *Karavaan*, zijn zesde album, gaat hij op de ingeslagen weg verder. De rapper die tegenwoordig optreedt in de theaters wordt een steeds completere artiest. Wat me vooral opvalt is dat zijn teksten mij dwingen om na te denken over het leven. Ik vind dat heel boeiend. Immers, Koen is veel jonger dan ik, maar toch heb ik het gevoel dat ik veel kan leren van wat hij te zeggen heeft. Hij vertegenwoordigt niet alleen de stem van een andere generatie, hij ontvouwt, zo jong als hij in mijn ogen ook is, denkbeelden waar ik wijzer van word. Denkbeelden die hij op zijn beurt weer spiegelt aan die van Stef Bos, met wie hij het idealistische *Revolutie van de Liefde* schreef:

Je bent nooit af
Nooit uit
Maar aan verandering verbonden
Geen masterplan
Alleen de kunst van het inspelen
Doet je leven
Laat me lopen op die wegen
En als de tijd vliegt
Dan vlieg ik mee
Alle kanten op
(...)

We leven allemaal van dag tot dag
lopend op een pad
terwijl niemand weet welk
Maar wat we ook willen
We willen allemaal hetzelfde
(...)
We willen allemaal
Uiteindelijk hetzelfde
We willen allemaal
wat liefde voelen hier

Een mens heeft geen idee welke kant het opgaat met zijn of haar leven. Je gaat het levenspad op, op zoek naar liefde, maar je weet niet welke afslagen je onderweg zult tegenkomen. Dat is zo, dat weet Diggy Dex in deze fase van zijn leven al. Ik sta er nu pas bij stil. Dit thema van het onbestemde is ook de kern van *La Vie Est Belle*, het liedje dat me extra raakte. Niet zo vreemd, overigens, de tekst is mede geïnspireerd door de woorden die ik op 26 mei 2018 op de radio sprak na het overlijden van Greetje. Het was mijn eerste programma na haar dood. Ik zei toen:

Toen op de ochtend van de vierde mei
Het eerste licht tussen de bomen schoof
De vroegste vogels een lied aanhieven
Toen overleed mijn vrouw
Een trouw luisteraar van dit programma
Ze hield net zo van de Nederlandse taal als ik dat doe
En heus ze vond niet alles goed of mooi
Maar vaak was ze toch dik tevreden
Natuurlijk bleef ze ook kritisch
Dan vroeg ze heel voorzichtig

Of ik wel helemaal begrepen had wat mijn gast had bedoeld

En of ik dat ene liedje nou echt zo de moeite waard vond

Fijn was dat

Zo'n gesprek

Dat zal ik me blijven herinneren als ik dit programma maak

Dan is het net alsof ze er nog een beetje bij is

En u bent er gelukkig ook

En dat is een hele troost

Welkom in De Taalstaat

Toen ik deze tekst voorlas probeerde ik zo nuchter mogelijk te klinken, maar dat lukte niet helemaal. Het woord vogels heb ik wel eens krachtiger uitgesproken en bij het zinnetje 'en dan is het net alsof ze er nog een beetje bij is', stakte mijn stem. Toch hebben deze woorden blijkbaar veel indruk gemaakt. Op de sociale media werden ze vele malen gedeeld. Zo kreeg ook Diggy Dex ze onder ogen. Hij zat toen, vertelde hij me, in de trein naar Maastricht. Hij werd erdoor geraakt en gaf zijn indruk weer in het liedje dat *La Vie Est Belle* heet, waarvan de strekking is dat geld weliswaar de wereld laat draaien, maar dat liefde de wereld laat zien.

Koptelefoon op

En de radio op play

Ik hoor een man terug van weggeweest zeggen:

Het ging even niet zo best

Laat me rustig uitleggen

Ik heb net mijn vrouw verloren

Terwijl hij haar beschrijft

Voel ik de glimlach verborgen in zijn stem

Ik werd stil van die woorden. Hij had erin gehoord, zonder dat ik dat er bewust in had gelegd, dat ik veel van Greetje heb gehouden. De opname stuurde ik door naar mijn zoons. Ze werden er, net zoals ik, door geroerd. Het was een hele troost dat mijn vrouw, hun moeder, werd opgevoerd in een tekst waarin de schoonheid van het leven wordt bezongen. Zij paste in een mooi leven, zij paste bij een mooi leven.

Greetje, voluit Margaretha Menger, geboren op 19 mei 1948 in Eindhoven, leerde ik kennen in de vijfde klas van de lagere school in Eindhoven. Voor mij was het liefde op het eerste gezicht. Zo jong als ik was. Ik weet nog precies welke kleren ze droeg toen ik haar voor het eerst zag. Een wit bloesje en een gestreept rokje. Ze had gitzwarte krullen, grote, donkere ogen en een grappig neusje dat aan haar gezicht iets vrolijks en lichts gaf. Nu was het beslist niet zo dat mijn belangstelling voor haar meteen door haar werd gedeeld. Integendeel. Ze moest niets van me weten. Andere jongens in de klas vond ze veel interessanter. Dat bezorgde me slapeloze nachten. Ik fietste vaak door de straat waar ze woonde en een jongen in mijn klas die vlak bij haar woonde werd mede daarom mijn beste vriend. Bij hem ging ik heel vaak spelen. Beetje belachelijk allemaal. En hoe oud was ik toen helemaal?

Greetje was de dochter van Jan Menger (1916-2002), bij leven en welzijn hoofdinspecteur van politie in Eindhoven, en Froukje Verhagen (1916-2003), en groeide ook op in Eindhoven. Ze had één zusje: Hilda. Het was een behoudend gezin waarin Greetje de progressieve uitzondering was. Ze hield veel van haar ouders. Vooral van haar vader. Wel had ze al op jonge leeftijd de behoefte om uit te vliegen. Om op eigen benen te staan.

Het gezin waarin ik ben opgegroeid, ook in Eindhoven,

verschilde nogal van dat van Greetje. Onstuimiger was het, zal ik maar zeggen. Getekend door de oorlog. Ik heb een broer, Sjonk, en twee zusjes, Annejet en Hanneke.

Thuis werden de nodige heftige discussies gevoerd, de maatschappij intrens besproken en cultuurbeleving werd gestimuleerd. Maar bovenal benadrukten mijn ouders dat het leven in de eerste plaats mooi is. *Belle*.

La Vie Est Belle. Is dat zo? Ik kijk achterom. Mijn adem stinkt als ik de wegen zie die ik gegaan ben, hoe ze voortdurend veranderen. Van een rijbaan met acht rechte rijstroken naar een bochtige provinciale weg, naar kronkelige en zanderige bospaadjes en, heel af en toe, naar een ogenschijnlijk doodlopende weg.

Ik herbeleef mijn eerste optreden als dj in Rosmalen, waar ik een gouden microfoon won, mijn trouwdag, de geboorte van onze kinderen, mijn MO A-diploma Nederlands, gevolgd door mijn universitaire bul voor de studie Nederlands, de allereerste radio-uitzending, *De Avondsplits*, *Met Het Oog Op Morgen*, *Tijd voor Twee* en nu *De Taalstaat*. Een koninklijke onderscheiding. Mijn afscheidsuitzending bij de KRO. De geboorte van mijn kleinkinderen. Het zijn zoveel onvergetelijke geluksmomenten.

Maar natuurlijk is een leven, ook mijn leven, niet altijd *belle*. Er zijn momenten geweest waarop ik me diepongelukkig voelde. Bijvoorbeeld aan het begin van mijn studententijd. Of als het weer eens uit was met Greetje. Wanneer mijn ouders ruzie hadden, of ik met mijn broer. Wanneer ik gepest werd op school, toen ik op televisie *De Bezetting* zag, verhalen las over de oorlog. Maar ook, zij het van minder belang, als PSV verloren had, of ikzelf met mijn hockeyclub. Van zware onvoldoendes kon ik dagen in mineurstemming zijn. Ik herinner me nog leraren die de proefwerkblaadjes op volgorde van de behaalde cijfers legden. Wie het best

had gescoord lag bovenop, en ik wist dus dat hoe verder de leraar kwam hoe slechter mijn cijfer was. Helaas kwam dat nogal eens voor. Ik was zeker geen goede leerling.

Verdriet was er bij het overlijden van mijn ouders en schoonouders en vooral bij de dood van onze neef Oscar, zijn vrouw Miranda en hun zoontje Remco bij de ramp met de MH17 op 17 juli 2014.

Ik besef dat ik nu een soort balans opmaak, dat ik daarbij besprongen word door duizend gedachten en herinneringen, dat alles door elkaar begint te lopen en dat ik bijna geen onderscheid kan maken tussen toen en nu. Dat overviel me, bijvoorbeeld toen ik op een dag op de fiets door een dorp hier in de buurt reed. Van rechts naderde een groep uitgelaten scholieren. Ik vermoedde dat ze net hun laatste examendag achter de rug hadden. De voorste van de groep had een geluidsbox op zijn stuur gemonteerd waaruit jarentachtigmuziek klonk. Muziek die zijn ouders mooi zullen hebben gevonden, dacht ik. Zonder dat ik het in de gaten had werd ik ingesloten door die uitbundige jonge mensen. Ik plukte de onbezorgdheid van hun gezichten, hun ongeremde vrolijkheid. Ik waande me even één van hen en dacht terug aan de tijd waarin ik zelf zo was. Een tijd waarin alles nog mogelijk leek, toen ik mijmerde over de toekomst en droomde van wat ik allemaal wilde, van idealen die ik met de wereld wilde delen. Ook dacht ik terug aan alle opwinning, alle verlangens die horen bij verliefd zijn. Aan alle liedjes die daarover gaan. Aan al die teksten, die misschien op zich niet zo bijzonder zijn, maar die wel, stuk voor stuk, barsten van de levenslust.

Ik probeer mijn gedachten te ordenen, het moment voor de geest te halen waarop ik voor het eerst bewust het levenspad opstapte en alles nog *belle* leek. Hoe ik me daarna soms moest inspannen om het *belle* te laten blijven. Dat is

me al met al heel aardig gelukt. Tot het moment waarop er iets gebeurde waarbij mij de regie uit handen werd genomen, sterker nog, waarbij mij alles uit handen viel. Toen kon ik het leven onmogelijk nog *belle* vinden.

Ik zal er alles aan moeten doen, dat besef ik heel goed, om dat terug te kunnen halen, dat het wél zo is, zodat ik in de toekomst zachtjes met Diggy Dex mee kan zingen:
La vie est belle.

2

Huis van Fluweel

Kommil Foo

Dr. Holzer. Zijn naam gonsde vaak door mijn ouderlijk huis. Later, veel later pas, kwam ik erachter wat zijn rol in ons leven was. Hij was psychiater en behandelde mijn moeder, die met een enorm schuldgevoel over het lot van haar ouders – mijn opa en oma, beiden vermoord in Auschwitz – zo goed en zo kwaad als maar mogelijk was probeerde om te gaan. Het viel haar zwaar en ze moet af en toe radeloos zijn geweest van verdriet. Ons, haar kinderen, vertelde ze vaak over haar vader en moeder. Elke avond kuste ze voor het slapengaan uitgebreid het fotootje van haar ouders. Die foto van mijn grootouders, die ik dus nooit heb gekend, staat nu op mijn bureau. Mijn opa heeft een gezicht als van een vrolijke volle maan. Mijn oom Frits, de broer van mijn moeder, naar wie ik vernoemd ben, leek erg op hem. En mijn oma? Mijn moeder zei altijd dat ik haar ogen heb. ‘Bruunkiekers’, zoals ze dat zeggen in Twente, waar mijn moeder vandaan komt.

Pas toen mijn moeder in 2008 overleed, realiseerde ik me pas ten volle hoe groot haar verdriet moet zijn geweest. Als iemand nog bestaat, leeft, dan is er meestal geen aanleiding voor dergelijke overpeinzingen.

Haar vader, mijn opa, is in oktober 1942 via Westerboork op transport gesteld naar Auschwitz en daar meteen bij aan-